

PREDAREA ELEMENTELOR DE BILDUNGSROMAN. „LA MEDELENI” DE IONEL TEODOREANU

*Vlad Caraman, conf. univ., dr.,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău*

TEACHING THE ELEMENTS OF BILDUNGSROMAN. „LA MEDELENI” BY IONEL TEODOREANU

*Vlad Caraman, PhD, Assoc. Prof.,
“Ion Creanga” State Pedagogical University of Chisinau,
ORCID: 0000-0001-6679-1173
caraman.vlad@upsc.md*

CZU: 821.135.1.09

DOI: 10.46727/c.v3.24-25-03-2023.p11-14

Abstract. The article proposes an analysis of the elements of Bildungsroman from Ionel Teodoreanu's novel *La Medeleni*. The analysis is done in order to inform the students about the elements that make the novel a Bildungsroman. It is about certain circumstances and events that the characters (Danut, Olguta and Monica) go through, following which they evolve in terms of acquiring life experience. They educate themselves by becoming different, maturing, eventually. They are natural stages of childhood, preadolescence and adolescence. It is important to detect these moments because they are the basis of the development of the character as a personality.

Keywords: education, transformation, becoming, childhood, preadolescence, adolescence, maturity.

Acest articol vine să ilustreze, în plan didactic, predare-receptare, temele ce promovează educația literar-artistică la lecțiile de limbă și literatură română prin intermediul operei lui Ionel Teodoreanu. Articolul se profilează ca o continuare a investigațiilor anterioare în privința valorificării creației scriitorului în ceea ce privește ipostazele copilăriei și ale adolescenței în literatura română, dar și predarea-receptarea elementelor de Bildungsroman în școală. În cazul de față, vom apela la proza scurtă a lui Ionel Teodoreanu, propusă spre lectură în clasele gimnaziale (*Ulița copilăriei, În casa bunicilor*), la romanul trilogie *La Medeleni*, care apare, la fel, în lista de lectură în aceleași clase gimnaziale. Prin tematica dată, care se referă, în special, la evidențierea elementelor de Bildungsroman, se continuă aprofundarea, în plan didactic, a competenței specifice 3 *Lectura și receptarea textelor literare și nonliterare prin diverse strategii, demonstrând spirit de observație și atitudine creativă* [1, p. 10]. Totodată, materialul se pretează perfect la temele literare care promovează adevărul, binele, frumosul, dreptatea, libertatea, prietenia, educația, dragostea, aceste trăsături fiind cele mai importante în educația corectă a copiilor.

Romanul *La Medeleni*, capodoperă a creației autorului și a genului romanesc respectiv, este reprezentativ nu doar pentru Ionel Teodoreanu, ci și pentru întreaga noastră literatură, anume prin faptul că el se pretează perfect analizei, interpretării ca model specific de Bildungsroman în istoria literaturii române, deoarece cuprinde cele mai plauzibile elemente ale genului, lesne de receptat și interpretat, la justa valoare, de către elevii claselor gimnaziale. Prin conținutul său deosebit și ușor de receptat, acest text valorifică noțiunile de bază ale criticii și teoriei literare în aspecte ce se referă la didactica oralului, didactica redactării, didactica lecturii, ajungând lesne să formeze, să dezvolte, în primă și ultimă instanță, elevilor gândirea critică, autoanaliza, autocunoașterea.

Propunem un model de interpretare, predare și receptare, din perspectiva valorificării elementelor de Bildungsroman, a primei părți din primul volum al trilogiei *La Medeleni I. Hotarul nestatornic*, cu denumirea *Potemkin și Kami-Mura*.

În discursul științifico-didactic evidențiem și ne axăm pe motivele, cronotopii care scot în vileag transformarea, evoluția, educația, arderea etapelor vârștelor copilăriei și adolescenței și trecerea spre maturitate. Este un ciclu complex de abordări, care va culmina cu finalul celui de-al treilea volum, anume încheierea etapei adolescenței și trecerea la maturitate, prin crearea familiei celor doi îndrăgostiți, inconștienți la prima vedere, Dănuț și Monica, menționând și despre Complexul lui Oedip.

Așadar, personajele, în special frații Dănuț și Olguța, trăiesc, în primul capitol, prin meditații, analize a tot ce este în jur: de la rochia mamei, trăsura lui Moș Gheorghe, luleaua sau țigaretă tatălui până la conflictele politice ale lumii, precum războiul dintre Rusia și Japonia. Monica este intermediarul care încearcă să se ivească printre cei doi frați, desigur, cu rezerve, știindu-și bine locul și conștientizând statutul ei aparte, de orfană. Este o temă cu rezonanță, de discutat la lecție, în cadrul problematicii abandonului, mai ales în contextul realităților dure de azi, când mulți copii rămân orfani sau fără părinți lângă ei, plecați în alte țări spre a căuta o viață mai frumoasă și mai bogată. În acest sens, li se propune elevilor să discute despre diferite aspecte ale problemei, prin intermediul căreia să înțeleagă procesul de transfigurare, de specific al transformărilor prin care trec între etapele vârștelor.

Discursul autorului, subiectul propriu-zis se axează pe acele elemente, prin care se profilează Bildungsromanul, cronotopii, motivele și conflictele precum: Vacanța la țară, Zmeul, Dănuț, Olguța, Monica, Domnul și doamna Deleanu, Relația tata și mama, Trenul, și peronul, Trăsura vacanței, Caii, Biciul, Cronotopul Drumului, Purtarea la masă, coatele pe masă; Trasul de cosițe, Exemplul celui alt ca pedeapsă psihologică, Șezutul la colț ca alt fel de pedeapsă – cea fizică, Cearta din cauza războiului: Dănuț e de partea japonezilor, Olguța de partea rușilor (de aici și denumirea părții I *Potemkin și Kami-Mura*); Câștigul lui Dănuț cu japonezii, Cronotopul odăii, alegerea patului; Motivul jocului, prefacerea dormitului; Jurămintele, Secretul. Dulceața, Cearta între fete, Cearta între Dănuț și fetele, Pedeapsa dată de mama (să scrie de 100 de ori *Olguța are dreptate* și 200 - *Olguța n-are dreptate*), Răzbunarea din cauza zmeului, Mâncarea și învățatul, Teama de liliaci, Alegerea profesiei, Împăcarea prin sărut etc. etc. Toate aceste motive, care și constituie elementele de bază ale Bildungsromanului, pot fi folosite la discutarea problematicii respective în clasele gimnaziale.

Totodată, sunt scoase la iveală deziderate, probleme și complexe ale copilăriei, ca momente de conștientizare a anumitor realități, în primul rând maturizarea, transformarea eroului precum: *Vreau să fiu mare cât mai repede! Ce o să fii când o să fii mare? Eu nu-s copil. Mai e mult până acasă? Nu-i dau voie să umble în lucrurile mele. Ce înseamnă laș? Ce proastă e Monica, zise Dănuț... Nu mă bat cu o fată. Mă mut la moș Gheorghe. Cum se face că eu sunt și copilul mamei și al lui tata? Cum se fac copii, oare eu o să fac copii? Olguța e a mamei și Dănuț e al tatei? Cum poate o femeie să facă un băiat?* etc. etc. Anume acestea, dar și multe altele, sunt trăirile, emoțiile, frământările personajelor prin care se caracterizează Bildungsromanul ca specie aparte de roman.

Observăm, așadar, că pe tot parcursul desfășurării subiectului copiii discută tot timpul, își pun întrebări, meditează asupra existenței, asupra vieții, asupra condiției de copil și a statutului de matur, ce îi așteaptă în viitorul apropiat, dar și cel mai îndepărtat, perspective, atitudini, hotărâri care, toate la un loc, conturează structura de Bildungsroman a operei lui Ionel Teodoreanu, pe care încercăm s-o analizăm, demonstrându-i specificitatea genului, dar și încadrându-l într-un discurs didactic.

Întru atingerea scopului de a evidenția modulul *Creația literară și interpretarea/exegeza textului*, vom aduce în prim-plan aspecte ce țin de critica, teoria și istoria literară, de psihana-

litică, psihologie, pedagogia și psihologia vârstelor, selectând, din textul respectiv elementele caracteristice. Pentru efectuarea activității eficiente, formarea de competențe cognitive și lectorale, parcurgem etapele de gândire, pornind de la întrebarea: „Ce ar trebui să știe sau la ce ar trebui să acorde atenție, îndeosebi, un elev care are de citit și analizat un Bildungsroman sau un oarecare text artistic, beletristic, fictiv, care ar conține elemente de Bildungsroman?”

Pentru a înțelege mai ușor elementele de bază care definesc Bildungsromanul ne stabilim să elaborăm un itinerar didactic. Aspectul primordial urmărit în atingerea scopului este de a scoate în evidență elementele principale care definesc Bildungsromanul.

În ceea ce privește nivelul asimilării competențelor generale ne propunem:

- delimitarea și comentarea elementelor de bază prin care se caracterizează genul (educația, creșterea, arderea etapelor, vârsta, tranziția, depășirea crizelor, complexelor de vârstă etc.);
- lectura și analiza textului cu evidențierea pasajelor caracteristice;
- identificarea locurilor comune în interpretarea pasajelor;
- evidențierea a două-trei aspecte principale prin care se definește Bildungsromanul;
- prezentarea unor alte texte din literatura română și universală care au caracteristicile genului respectiv.

Pentru a ajunge la concluzii scontate se cere de folosit așa metode didactice ca observarea, sondajul de opinii, chestionarea.

Etaple de realizare a experimentului rămân cele tradiționale. Cercetarea va include trei etape: Experimentul de constatare, experimentul de formare, experimentul de control.

La prima etapă de lucru se vor determina care sunt elementele de bază ale Bildungsromanului. În acest sens, le vom face cunoștință elevilor cu aspectele care definesc genul, pornind de la prezentarea unor texte pe care le-au studiat anterior precum *Amintiri din copilărie* de Ion Creangă și majoritatea poveștilor lui Creangă, în special *Povestea lui Harap-Alb*. Nivelul de pregătire al copiilor îl vom determina cu ajutorul testării predictive. Vom identifica nivelul la care au ajuns în această problemă și lacunele fiecărui elev până la data instruirii. Dacă ar fi cazul se vor putea elabora anumite programe de recuperare a cunoștințelor pentru elevii cu lacune în pregătire. Totodată, se poate efectua un chestionar de evaluare al celor lecturate.

Cea de-a doua etapă o vom desfășura utilizând următoarele tehnici de lucru cu textul: *Lectura ghidată*, *Presupunerile prin termeni*, *Discuția în panel*, *Lectura în perechi*, *Graffiti*, *Sinelg*, *Scrierea liberă*, *Algoritm*, *Agenda cu notițe paralele* ș.a.

A treia etapă va ținti obiectivul prin care se vor determina progresele, concluziile la care au ajuns elevii într-o a înțelege elementele Bildungsromanului în general și din textul primei părți a trilogiei *La Medeleni I. Hotarul nestatornic*, *Potemkin* și *Kami-Mura*, în particular.

Prezentăm, în continuare, câteva tehnici de lucru cu textul, care ar contribui nemijlocit la o ușoară înțelegere a elementelor de Bildungsroman din textul propus spre lectură.

La dezvoltarea și accentuarea *competenței de a cerceta un text*, după ce vom menționa și analiza minuțios elementele definitorii ale Bildungsromanului, precum și după ce vom prezenta particularitățile creației lui Ionel Teodoreanu, propunem copiilor să citească fragmente din text, identificând elementele respective prin tehnica *Lectura ghidată*. Această tehnică îi va ajuta pe elevi urmărind să-i captiveze și să-i motiveze să lectureze cu atenție într-o depista elementele respective definitorii, făcând diferite ipoteze sau presupuneri. Le propunem copiilor să citească textul pe fragmente, fetele în cazul când în acțiune sunt Olguța și Monia, băieții, respectiv, cu Dănuț în centrul atenției. De fiecare dată, când va fi cazul, profesorul va întrerupe și va concretiza momentul prin adresări de întrebări provocatoare. Astfel că textul va deveni mai antrenant și elevii vor înțelege de ce se mizează pe elementele de Bildungsroman și cum influențează el conștiința copiilor, educația lor.

Dezvoltarea creativității elevilor, a fanteziei, spiritului de observație și analiză se realizează și prin tehnica *Presupunerilor prin termeni*. Selectăm ca exemplu un pasaj în care se accentuează o problemă de vârstă: ... *Dănuț! Iar ții coatele pe masă!... Uită-te la Monica ce frumos mănâncă. Și-i mai mică decât tine... Dănuț se înroși, scăpărând o privire cruntă înspre Monica și Olgața...* [2, p. 110]. Apoi propunem elevilor să se expună pe marginea următoarelor momente: *Ce vedem comun la personajele date? Ce avem la fiecare în parte? Ce argumente avem de fapt? Ce e corect și ce nu e?*

Totodată, la etapa de reflecție, putem folosi și tehnica *Discuției în panel*. În acest sens, propunem elevilor să mediteze, împreună cu personajele romanului, comentând diverse situații. De exemplu: - *Ce înseamnă asta „las”, papa? / - Cum să-și spun eu ție?... Uite, dacă cineva îți dă o palmă și tu nu-i răspunzi ești laș! / - Va să zică, eu eram lașă, papa? / - De ce?... [2, p. 127]. Astfel, le propunem elevilor să-și spună fiecare părerea în raport cu această întrebare a Olguței. Fiecare elev încearcă, în felul său, să răspundă, generalizează, sintetizează dezvoltându-și competența de comunicare și cea de analiză.*

Întru dezvoltarea competenței de a rezuma un text artistic, putem să le propunem elevilor *Lectura în perechi/Rezumate în perechi*. Perechilor li se oferă să citească diverse pasaje, în special dialogurile copiilor, apoi să facă unele rezumate ale celor citite.

Și tehnica *Scrierii libere* are eficiență în asimilarea temei respective. Elevii scriu fără a discuta în colectiv, analizând din interior psihologia personajelor din roman.

În concluzie, suntem în drept să constatăm că acest text artistic îi ajută pe elevi să înțeleagă, prin aceste pasaje, sensul Bildungsromanului, dar și să le completeze cunoștințele despre proza de mari dimensiuni, personajul literar, portretul fizic și cel moral, dialogul, planul de idei, descrierea (de interior; de obiecte), narațiunea, peisajul, conflictul, cronotopul artistic (timpul și spațiul narațiunii) etc. Totodată, le ușurează studiul și înțelegerea unor teme literare precum familia, școala, copilăria, adolescența, dragostea, prietenia, timpul, istoria etc.

BIBLIOGRAFIE

1. CURRICULUM ȘCOLAR pentru disciplina *Limba și literatura română*. Clasele a V-a – a IX-a, Chișinău 2020.
2. TEODOREANU, I. *Opere alese I. Ulița copilăriei. La Medeleni I*. Editura Pentru Literatură, București, 1968.
3. DUCROT, Oswald. SCHAEFFER, Jean Maria. *Noul dicționar al științei limbajului*, Ed. Babel, București, 1996.
4. CARTALEANU, T., COSOVAN, O., GORAȘ-POSTICĂ, V., LÎSENCO, S., SCLIFOS, L. *Formare de competențe prin strategii didactice interactive*. Chișinău, Editura Pro Didactica, 2008.
5. CARTALEANU, T., GHICOV, A. *Predarea interactivă centrată pe elev*. Chișinău, Editura Știința, 2008.
6. COSTEA, O. *Didactica lecturii: o abordare funcțională*. Iași, Editura Institutul European, 2006.
7. CRĂCIUN, C. *Metodica predării limbii și literaturii române în gimnaziu și liceu*. Deva, Editura Emia, 2004.